

Školitelský posudek na disertační práci Mgr. Sylvy Polákové „Konvergence filmu a architektury: Příklad Prahy“

Předložená disertační práce představuje završení dlouholetých badatelských, publicistických, dramaturgických a kurátorských aktivit Sylvy Polákové. Její široký a aktivní zájem o problematiku „rozšířeného“ a relokovaného pohyblivého obrazu v poli, kde se nově setkávají „starší“ média filmu, architektury a výtvarného umění, ji dlouhodobě vedl k tématům vstupu nových médií do veřejného (městského) prostoru a k mapování různých podob mediálních instalací, videoartu, tzv. mediálních fasád či hybridních projekcí a fúzi proměnlivých audiovizuálních vrstev s městskou architekturou (např. praxe *videomappingu*). Svůj výzkum autorka v průběhu času precizovala jak při prezentaci na významných mezinárodních fórech (např. evropská konference NECS), v dílčích publikacích (akademický časopis *Iluminace*, v popularizačnější podobě pak *Cinepur* a *A2*), ale také ve formě esejí v odborných editovaných publikacích (např. kapitola o videoartu jako výzvě filmovým studiím v knize *Současný český a slovenský film – pluralita estetických, kulturních a ideových konceptů* – ed. Luboš Ptáček, 2010), a samozřejmě při výuce na dané téma na FF UK, VŠUP, FAMU a FF UPOL.

Výzkum, který byl původně zaměřený převážně na tzv. mediální fasády a byl vedený výraznou měrou kurátorsky k „pouhému“ katalogu významných realizací, se během doby příprav disertační práce ukotvil a usadil v badatelsky suverénní a metodologicky precizní poloze zkoumání strategií (a taktik) mediálního postupování města. Autorka se postupně zaměřila na téma mediálních konverencí jako zásadní součásti veřejného prostoru současných měst, přičemž materiálové zaměření výsledné práce pak tvoří právě možné fúze či setkávání filmu a architektury, které jsou pojaté jako významné sociokulturní praxe současného městského prostředí, které je neustále intenzivně prorůstáno a „pleveleno“ novými technologiemi a dramaticky se množícími projekčními plochami či displeji. Město je tak výsadním prostorem relokovaných obrazových toků, jejich vzájemného soupeření a možných intervencí do komplikovaného systému pevných architektonických a fluidních projekčních vrstev. Práce se tedy pohybuje v poli aktuálního (a často velmi překotného) vývoje městské krajiny, přitom integrálně využívá jako svůj výchozí model a klíč či návod k chápání novomediálních relokací a konverencí film (pojatý velmi otevřeně jako médium náchylné ke svým hybridizacím a relokacím – jak už je definováno v současnosti stále aktuální definiční a badatelskou otázkou „Kde je film?“, kterou autorka vnímá jako jednu z nejdůležitějších inspirací svého výzkumu). Současná podoba města se tak jeví jako důsledek právě prostorového přemístování filmu z vnitřních „skrytých“ prostor kinosálů a domácností jednak do veřejných, „venkovních“ míst, ale také jako výsledek postupného vrůstání „filmové“ a novomediální praxe do samotných modelací a návrhů podoby měst.

Základním hlediskem proto pro Sylvu Polákovou může zůstat perspektiva filmových studií v jejich dnešní rozšířené podobě, která se blíží studiím nových médií a mediálních praxí. Ta je nicméně významně doplněna dále o náhledy kunsthistorické, architektonické a urbanistické. Práce začíná podrobným a pečlivým ohledáváním a ohraničováním tematického pole, precizním teoretickým a konceptuálním vymezováním možných přístupů k tématu za pomoci současných přístupů jak v oblasti filmovědné, tak i v širším poli nových médií, zároveň ale, a v tom je práce obzvlášť přínosná, je i archeologickým ohledáváním kořenů a genealogií současné situace. „Archeologický“ exkurz pak předchází případové části, která se dotýká přímo lokální situace Prahy a je podrobným mapováním případů konvergencí v metropoli od devadesátých let přibližně do roku 2010. Archeologické kořeny dobové situace jsou zkoumány především v návratu k zásadní osobnosti českého kinetického umění, Zdeňku Pešánkovi, jehož tvorba významným způsobem již od 20. let dvacátého století ovlivňovala vize i praxe „světelných intervencí“ do pražského městského prostoru. „Návrat k Pešánkovi“ ovšem v práci nepředstavuje nějaké mechanické a násilně implementované „hledání kořenů“ a „předchůdců“, naopak velmi organicky prokazuje přetrvávání vlivu této zakladatelské osobnosti až do dnešních praxí a zároveň funkčnost jeho intenzivního teoretického promýšlení možností světelných a kinetických intervencí do městského prostoru. Zásadním příspěvkem k dějinám české vizuální a novomediální kultury je tak v předložené práci právě zjištění a ohledání silných kontinuit mediálně konvergujících praxí, sahajících od současnosti až k experimentům meziválečných avantgard.

Výrazným rysem práce je její materiálové rozkročení mezi uměleckou a komerční sférou, ve kterých mediální konvergence nevyhnutelně probíhají zároveň a dokonce se překvapivě prolínají, přičemž v obou liniích tyto nové fenomény vyzývají k „vyjednávání“ jednak na úrovni mediální fúze, ale také při konkrétním vymezování právě ze strany praktických i teoretických úvah architektů, filmologů i kunsthistoriků. V neposlední řadě nutně vstupují do sítě vyjednávání v poli urbanistického plánování, politického usměrňování, pragmatického směřování městských i státních správ a tlaku komerčních zájmů. Městský prostor konvergencí tak již není prostorem přesně vymezené a jasně uchopitelné umělecké praxe, je to pole mnohem komplikovanější, ve kterém se dramaticky proměňuje jak funkce média (a potažmo kulturní praxe), tak i základní parametry divácké zkušenosti a samotného prožívání (novo)mediální krajiny.

Výsledkem práce je tak na počátku anoncovaná „mapa pražských filmově-architektonických konvergencí“, tedy jakýsi katalog realizací a praxí, které ze své podstaty unikají archivaci a přežívají často jen jako vzpomínka a zážitek prchavého setkání architektury, média a diváka. Ale práce Sylvy Polákové zdaleka nezůstává jen u toho mapování – kromě pečlivého konceptuálního vymezení nabízí i vlastní možné klasifikace konvergencí filmu a architektury a doplňuje je teoretickou mřížkou či modelací použitelnou jak v dalším výzkumu, tak i ke komparačním pokusům vztáhnout

lokální situaci k dění v jiných metropolích. Mohla by se dokonce stát i podnětným příspěvkem k praktickým úvahám a dalším interdisciplinárním debatám o městském plánování.

Předložená práce významně otevírá pole filmovědného výzkumu směrem ke studiu nových médií, ovšem v nové perspektivě jejich interakcí s tradičním městským prostorem a architekturou. Je to práce badatelsky odvážná, která hledá systematická a konceptuálně sofistikovaná řešení problematiky, navržené historické genealogie i soudobá mapování jsou pečlivá a přesvědčivá. Sylva Poláková ve svém výzkumu obsáhla pozoruhodně široké a proměnlivé pole v jeho synchronní i diachronní perspektivě, dokázala zmapovat „prchavou“ a těžkající praxi a obsáhnout zásadní linie teoretického uvažování v několika uměnovědných a společenskovedných disciplínách. Výsledkem je velmi kvalitní badatelská práce přinášející do pole českých mediálních studií mnoho nových podnětů, otevírací zcela nové perspektivy a nabízející nové pohledy na roli a podobu médií v současném světě. Jednoznačně proto doporučuji práci k obhajobě a následné publikaci.

V Praze dne 30.4. 2015

PhDr. Petra Hanáková, Ph.D., vedoucí práce